

TÜRKİYE DİN EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Religious Education Studies

Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları altı ayda bir yayımlanan uluslararası ve hakemli bir dergidir.

Turkish Journal of Religious Education Studies is an international, peer reviewed and biannual journal.

Sayı/Number 7 • Haziran/June 2019 • ISSN 2149-9845 • E-ISSN 2636-7807

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü / Owner and Chief Executive Officer

Mehmet BAHÇEKAPILI

Baş Editör / Editor in-Chief

Mustafa USTA

Sayı Editörü / Editor

Hakkı KARAŞAHİN

Editörler / Editors

Siebre MIEDEMA (VU University Amsterdam)	Christopher G. ELLISON (The University of Texas at San Antonio)
Cemal TOSUN (Ankara Üniversitesi)	Recai DOĞAN (Ankara Üniversitesi)
Muhittin OKUMUŞLAR (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Zeki Salih ZENGİN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Nurullah ALTAŞ (Atatürk Üniversitesi)	Michael NIELSEN (Georgia Southern University)
Ahmet KOÇ (Marmara Üniversitesi)	Friedrich SCHWEITZER (Eberhard Karls Universität Tübingen)
Mehmet BAHÇEKAPILI (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi)	Süleyman AKYÜREK (Erciyes Üniversitesi)
Safnaz ASRİ (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi)	Mohammed DERRADJ (University of Algeria II)
Ednan ASLAN (Universität Wien)	Kenan SEVINÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Zuhal AĞILKAYA ŞAHİN (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi)	Murat Şimşek (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Kitap Değerlendirme Editörleri / Book Review Editors

Hakkı KARAŞAHİN (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)	Ahmet GEDİK (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi) -
Ahmet Ali ÇANAKCI (Balıkesir Üniversitesi)	

Yayın Kurulu / Editorial Board*

Zuhal AĞILKAYA ŞAHİN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi (TURKEY)	Ayman AGBARIA, University of Haifa (ISRAEL)
Muhsin AKBAŞ, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Süleyman AKYÜREK, Erciyes Üniversitesi (TURKEY)
Ednan ASLAN, Universität Wien (AUSTRIA)	Safnaz ASRİ, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
Nedim BAHÇEKAPILI, Islamitische Universiteit Europa (HOLLAND)	Mehmet BAHÇEKAPILI, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
İrfan BAŞKURT, İstanbul Üniversitesi (TURKEY)	Bayraktar BAYRAKLI, Marmara Üniversitesi (TURKEY)
Beza BİLGİN, Ankara Üniversitesi (TURKEY)	Ahmet Ali ÇANAKCI, Balıkesir Üniversitesi (TURKEY)
Mohammed DERRADJ, University of Algeria II (ALGERIA)	Abdurrahman DODURGALI, Marmara Üniversitesi (TURKEY)
Recai DOĞAN – Ankara Üniversitesi (TURKEY)	Christopher G. ELLISON, The University of Texas at San Antonio (USA)
Ahmet GEDİK, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Recep Emin GÜL, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
Hülya HACİSMAİLOĞLU, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Michael NIELSEN, Georgia Southern University (USA)
Hakkı KARAŞAHİN, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Recep KAYMAKCAN, Sakarya Üniversitesi (TURKEY)
Ahmet KOÇ, Marmara Üniversitesi (TURKEY)	Mustafa KÖYLÜ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi (TURKEY)
Muhiddin OKUMUŞLAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi (TURKEY)	Siebre MIEDEMA, VU University Amsterdam (HOLLAND)
Friedrich SCHWEITZER, Eberhard Karls University (GERMANY)	Halil İbrahim ŞENAVCU, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
Bülent UÇAR, Universität Osnabrück (GERMANY)	Mustafa USTA, Marmara Üniversitesi (TURKEY)
Prof. Dr. Edmunt WEBER, Universität Frankfurt am Main (GERMANY)	Samet YAĞCI (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY))

*Soyadına göre alfabetik sırada / In alphabetical order by surname

Kapak Tasarımı / Cover Design

Furkan Selçuk Ertargin

Tasarım / Graphic Design

Mehmet BAHÇEKAPILI - Safnaz ASRİ

Baskı / Printed By - Baskı Tarihi / Printed Date

Limit Ofset – 27.06.2019

İNDEKSLER

Güneş, A. (2017). *Din Öğretimi Materyalleri* (3. Baskı). İstanbul: Dem, 344 s.

Abdurrahman HENDEK*

E-mail: abdurrahmanhendek@sakarya.edu.tr

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2832-3445>

Öğretimin sadece kulağa hitap eden sözlü anlatıma indirildiğinde etkili olamayacağı, onun yerine daha çok duyu organının ise koşulması gerektiği; özellikle de görselliğin öğrenmede önemli bir yerinin olduğu eğitim bilimlerinde kabul gören ilkelerdendir (Çilenti, 1988, s. 57). Öğretimde görselliği sağlayacak önemli unsurlardan birisi de teknoloji ve materyal kullanımıdır. Bunun içindir ki Pedagojik Formasyon Eğitim Sertifika Programının zorunlu dersleri arasında ‘Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı’ isimli dört saatlik bir ders bulunmaktadır. Bu derslerde öğretmen adayları teknoloji ve materyal kullanma konusunda teşvik edilmekte; öğretimde teknoloji ve materyalin etkili bir şekilde kullanılmasının teorisi ve uygulaması yapılmaktadır. Bu alanda ders kitabı olarak yayınlanmış birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalar genel olarak öğretim konusunu ele almakta, din öğretimi konusuna ise girmemektedirler. Bu ise alansal farklılıkların kitaplara yansımamasına sebep olmaktadır. Bunun içindir ki bazı alanlarda uzmanlar kendi alanlarının öğretim teknolojisi ve materyal tasarımı kitaplarını yazmışlardır. Din öğretiminde ise bu konuda az sayıda eser bulunmaktadır.¹

İşte elimizdeki bu eser bu alandaki boşluğu doldurma hedefiyle, ilk olarak 2015 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üye. Adem Güneş tarafından hazırlanmıştır. Elimizdeki baskısı 2017 yılına ait 3. baskıdır. Eserde 50’den fazla materyal türünde 250’ye yakın materyal örneği sunulmaktadır. Yazara göre bu materyaller ilk, orta ve lisedeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde ve İmam-Hatip ortaokul ve liselerindeki meslek derslerinde kullanılmaya yönelik hazırlanmıştır. Ancak yazara göre eser bu okullardaki öğretmenlerin yanında Kur’an Kurslarında görev yapan öğreticilere, İlahiyat Fakültelerindeki Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı ve Özel Öğretim Yöntemleri derslerini veren akademisyenlere ve genel anlamda ‘materyal geliştirme ihtiyacının olduğu bütün alanlarda görev yapan’ eğitimcilere fayda sağlayacak şekilde hazırlanmıştır (Önsöz).

* Öğr. Gör. Dr., Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

¹ Bu alanda bir çalışma Mehmet Korkmaz tarafından yapılmıştır (Korkmaz, 2017)

Eser on bir bölümden oluşmaktadır. Bu bölümleri ikiye ayırmak mümkündür. İlk üç bölümde materyallerin kullanımı, amaçlar ve materyal tasarımı konusunda teorik bilgiler verilirken, son sekiz bölümde farklı materyal çeşitleri incelenmekte ve bunlarla ilgili örnekler verilmektedir. *Öğretim Materyalleri ve Din Öğretimi* diye adlandırılan ilk bölümde din öğretiminde materyal kullanmanın önemi incelenmiştir. Yazar burada öğretim materyalini 'eğitim-öğretim süreçleri içerisinde öğrenmeye ve öğretmeye yardımcı olabilecek eğitsel malzeme' olarak tanımlamış ve materyallerin anlamlı öğrenmeye katkı sağlayacağını ve hedeflere (kazanımlara) ulaşmayı kolaylaştıracağını iddia etmiştir (s. 15).

İkinci bölüm, *Öğretimde Amaçlar ve Materyal Kullanımı* diye adlandırılmıştır. Bu bölümde öğretimin hedef alanları üçe ayrılarak incelenmiştir: Bu alanlar; bilişsel (zihinsel, bilmek ile ilgili), duyuşsal (duygu ile ilgili) ve psikomotor (davranış ile ilgili) şeklinde sıralanmıştır. Bu bölümde vurgulanan husus, din öğretiminin farklı hedef alanları olabileceği ve materyal hazırlama/seçilme süreçlerinin bu farklı hedeflere uygun olması gerekliliğidir. *Materyal Hazırlamada Temel İlkeler* adındaki üçüncü bölümde ise materyal hazırlarken dikkat edilmesi gereken genel kurallara kısaca yer verilmiştir. Bu ilk üç bölümde materyaller kullanılmadan önce bilinmesi gereken temel hususlara, çok fazla detaya girmeden kısaca değinilmiştir. Bu üç bölüm (boş sayfalar ve başlık sayfaları hariç) toplam on beş sayfadır.

Eserde dördüncü bölümden itibaren farklı materyal çeşitlerine yer verilmiştir. İncelenen materyaller ve bölümleri şunlardır: Ders planları, powerpoint sunuları (dördüncü bölüm); kavram ağları, kavram haritaları, zihin haritaları, anlam çözümleme tabloları (beşinci bölüm); resimler, fotoğraflar, karikatürler, afişler, grafikler, haritalar (altıncı bölüm); broşürler ve bültenler (yedinci bölüm); şiirler, bulmacalar ve boyama materyalleri (sekizinci bölüm); çalışma, (etkinlik) yapıları (dokuzuncu bölüm); somut materyaller, üç boyutlu materyaller ve tablo materyalleri (onuncu bölüm). Eserin son bölümünde ise ölçme ve değerlendirme tabloları bulunmaktadır.

Eserin önemli bir özelliği materyal örneklerinin önemli bir kısmının orijinal çalışmalar olmasıdır. Bu, alana önemli bir katkıdır. Çünkü Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı için yazılan bazı kitaplardaki önemli bir sorun, materyal örneklerinin ve resimlerin internette kopyala yapıştır şeklinde olmasıdır. Bu anlamda, orijinal materyal örnekleri ile eser sadece din öğretimi alanı için değil, materyal kullanma ihtiyacı duyan diğer bütün alanlar için de önemli bir katkı sunmaktadır. Bunun yanında eserdeki görsellerin kalitesi de oldukça iyidir. Renkli olan görseller bütün detayları ile görülebilmektedir.

Kuşkusuz hiçbir eser yüzde yüz tam ve bitmiş değildir. Glaser ve Strauss'un teori oluşturma süreci için söylediği gibi 'basılı söz' bir son değil, aslında hiç bitmeyecek bir sürecin sadece kısa bir arasıdır (Glaser ve Strauss, 1967, s. 40). Bu anlamda bu eserin ileriki baskılarında geliştirilebilecek unsurlar bulunmaktadır.

Öncelikli olarak kitabın kapağında 'yeni müfredata uygun' ifadesi yer almaktadır. Ancak eser, alandaki birçok eser gibi hızlı eğitim reformlarının kurbanıdır. Örneğin, din dersi

programları 2018 yılında ciddi değişikliklere uğramıştır. Kitabın ileriki baskılarında bu durum gözden geçirilebilir.

Bir diğer husus eserin yeni baskıları yapılırken, bazı yerlerin bu yeni baskıya göre güncellenmemiş olmasıdır. Örneğin eserin kapağında eserde 50'dan fazla materyal türünde 250'ye yakın materyal örneği sunulduğu belirtilmiştir. Ancak Önsöz'de bu duruma '30'dan fazla materyal türünde (...) 200'e yakın materyal örneği sunulmuştur' şeklinde yer verilmiştir. Materyallerin tanıtıldığı bölümlerin başlıkları sayıldığında rakam 50'den fazladır. Bu anlamda kapaktaki bilginin doğru, Önsöz'deki bilginin ise gözden kaçırılmış olduğu söylenebilir.

Eser, materyaller ve bunların örnekleri bakımından oldukça zengindir. Ayrıca eserde bazı web tabanlı materyal hazırlama programları (Prezi, Pawtoon, Mindmeister gibi) bölüm sonlarında ismen geçmektedir. Bunun yanında Office Publisher gibi programlardan ayrıntılı bahsedilmektedir. İnternetin ve bilgisayarın yaygınlaştığı, FATİH projesiyle neredeyse tabletsiz öğrencinin kalmayacağı okullarda görev yapacak öğretmenlerin bilgisayar ve web tabanlı materyal hazırlama programlarını öğrenmeleri ve bunları sınıflarında kullanmaları daha büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda kitabın ileriki baskılarında bilgisayar ve web tabanlı öğretim teknolojileri materyal geliştirme programlarına daha çok yer verilebilir. Örneğin kelime bulutu hazırlamak için wordart.com; wordle.net gibi ücretsiz siteler bulunmaktadır. Ya da kavram haritaları bubbl.us gibi sitelerde kolayca oluşturulabilmekte, sınavlar ve anketler online ortamda kahoot.com ya da Google Forms yardımı ile yapılabilmektedir.

Son olarak eserin önsözünde, çalışmanın İlahiyat Fakültelerindeki 'Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı' dersine girecek akademisyenler için de faydalı olacağı yazmaktadır. Çalışma özellikle dersin uygulama kısmı için faydalı olacaktır. Ancak eser, şu haliyle bu dersin teorik kısmı için yeterli gözükmemektedir. Eserin teorik yönü geliştirildiği takdirde, İlahiyat Fakültelerindeki Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı derslerinde başka bir kitaba ihtiyaç duymadan ders kitabı olarak okutulabilecek düzeye gelebilir. Mesela tanımlara yer verilen ilk bölümde, öğrenim, öğretim, eğitim teknolojisi, öğretim teknolojisi gibi konulara da yer verilip bunların tanımları da yapılabilir. İkinci bölümde öğretimin amaçları incelendikten sonra öğretimin (programın) diğer unsurları olan içerik, eğitim durumları, sınav durumları ve bunların öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı ile olan ilişkilerine değinilebilir. Ayrıca, öğretimde Web 2.0 teknolojilerinin, web sitelerinin, sosyal ağların ve mikroblogların kullanımı da ayrı bölümler olarak incelenebilir.

Eser elimizdeki haliyle din öğretimi alanında materyal kullanma konusunda önemli katkılar sunmaktadır. Bu alandaki eserlerin artması din öğretimi sürecinin kalitesini de kuşkusuz arttıracaktır. Yukarıda belirtilen hususlar eserin daha faydalı hale gelebilmesi için tavsiye niteliğindedir. Eser şu haliyle de din öğretimini daha ilgi çekici ve daha kolay öğrenebilir kılmak isteyen herkes için oldukça faydalıdır.

Kaynakça

- Çilenti, K. (1988). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Glaser, B. G. ve Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine.
- Korkmaz, M. (2017). *Din Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme* (3. ed.). Kayseri: Kimlik Yayınları.

Okumuşlar, M. (2014) *Yapılandırmacı Yaklaşım ve Din Eğitimi*, Konya: Yediveren Yayınevi, 159 s.

Akif SAVAŞ*

E-mail: akif.savas@ikc.edu.tr

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0911-1204>

Öğrenme ve öğretme süreçleri, eğitimin nasıl yapılması gerektiği hakkındaki görüş ve düşünceler; insanoğlunun bilim ve teknoloji alanında elde ettiği ilerlemeler, sosyal siyasal gelişmeler sürekli etkileşim halindedir. Değişen şartlar sebebiyle eğitim, öğrenme ve bilgiye yüklediğimiz anlam ve görevleri tekrar tekrar ele almak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluk dolayısıyla geleneksel öğrenme biçimleri ve okul yapılarının yerine, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere bağlı olarak eğitim alanında yeni kuram ve stratejiler uygulanmaya başlamaktadır.

Eğitim bilimciler, insanın daha iyi öğrenmesini hedeflemişler ve buna yönelik öğrenme yaklaşım ve stratejileri geliştirmişlerdir. Pozitivist paradigmanın büyük oranda eğitim alanında terkedilmeye başlanması ile beraber yapılandırmacılık, modern dönemlerde bilişselciliğe bağlı olarak geliştirilmiş bir öğrenme kuramı olarak dikkati çekmektedir

Ülkemizde öğrenme ortamlarının yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmesi çalışmaları henüz yenidir. 2002 yılından itibaren yenilenen öğretim programları, ders kitapları ve diğer materyaller yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak hazırlanmaya başlanmıştır. 2007-2008 yılında uygulamaya konan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programı yapılandırmacı

* Doktora Öğrencisi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD.